

İslam'da birden fazla kadınla evlilik

Asrımızda “İslam'da birden fazla kadınla evlilik” meselesi, çoğu zaman bağlamından koparılmış, sloganlaştırılmış ve duygusal reflekslerle tartışılan bir konu hâline gelmiştir. Hâlbuki bu mesele ne keyfî bir ruhsat ne de sınırsız bir serbestliktir. Aksine, ağır şartlara bağlanmış, sosyal hikmetleri olan ve istisnaî bir ruhsattır.

1- Kur'ân'ın Getirdiği Sınır: Sınırsızlık Değil, Kayıt Altına Alma

İslam öncesi Arap toplumunda ve birçok kadim kültürde erkeklerin evlenebileceği kadın sayısı konusunda herhangi bir üst sınır bulunmuyordu. Çok eşlilik, İslam'la başlamış bir uygulama değil, insanlık tarihinde yaygın olarak var olan bir gerçektir. Ancak Kur'ân, bu sınırsızlığın önüne geçmiş ve net bir üst sınır getirmiştir:

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ۚ

Ve eğer adâlet yapamayacağınızdan korkarsanız artık bir zevce ile veya mâlik olduğunuz cariye ile (iktifa ediniz). Çünkü bu sizin için adâletten sapmamanıza daha yakındır.(Nisâ Suresi, 3)

Bu ayetin temel amacı, çok eşliliği teşvik etmek değil, aksine mevcut olan sınırsız uygulamayı sınırlandırarak dörde indirmek ve en önemlisi bu çoklu evliliğin temel şartı olarak **“eşler arasında adalet”** koşulunu getirmektir. Adaletin sağlanamayacağı durumda ise tek eşliliği önermektedir. Dolayısıyla ayet, bir serbestlik değil, bir disiplin ve kayıt altına alma hükmüdür.

2- Asıl Esas: Tek Eşlilik

Kur'ân'ın Nisâ Suresi 3. ayetinde geçen “Eğer adaletli davranmamaktan korkarsanız, o zaman bir tane ile yetinin” ifadesi, aslında İslam'ın evlilik konusundaki temel eğilimini gösterir.

Bu eğilimi güçlendiren başka bir ayet ise şudur:

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمْلِكُوا كُلَّ
الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا
رَحِيمًا

Kadınlarınız arasında her yönden adaletli davranmaya ne kadar uğraşsanız buna güç yetiremezsiniz. Bari birisine tamamen kapılıp da diğerini askıya alınmış gibi bırakmayın. Eğer arayı düzeltir ve haksızlıktan korunursanız, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir. (Nisâ Suresi, 129)

Bu iki ayet birlikte değerlendirildiğinde ortaya çıkan tablo oldukça açıktır:

- **Adalet şartı** → Çok zordur, neredeyse imkânsızdır.
- **Adalet sağlanamıyorsa** → Tek eşlilik **zorunlu** hale gelir.

Bu durumda İslam'ın pratikte tek eşliliği esas aldığı söylenebilir. Çok eşlilik ise ancak çok sıkı şartlara bağlı olarak, belirli durumlarda başvurulabilecek sınırlı bir ruhsat (izin) konumundadır.

3- Bu Ruhsat Neden Var?

İslam, ideal bir dünya tasviri yapmak yerine, insanın yaşadığı gerçek hayata çözüm sunar. Bu nedenle çok eşlilik bir teşvik değil, belirli şartlarda başvurulabilecek bir **ruhsat** (izin) olarak düzenlenmiştir. Bu ruhsatın arkasında önemli sosyal ve biyolojik gerekçeler vardır:

a) Savaş Sonrası Nüfus Dengesizliği

Tarih boyunca savaşlarda daha çok erkek hayatını kaybetmiştir. Bu durumda kadın nüfusu erkek nüfusuna göre artar. Ortaya çıkan bu tabloda üç ihtimal vardır:

1. Kadınların sahipsiz ve korunmasız kalması,
2. Gayrimeşru ilişkilerin yaygınlaşması,
3. Kadınların ve yetim çocukların korunması için meşru ve adil bir çözüm sunulması.

İslam, üçüncü yolu tercih etmiş ve çok eşliliği belirli şartlarla meşru kılmıştır.

b) Kadın ve Erkek Arasındaki Biyolojik Farklılıklar

- Kadının doğurganlık süresi erkeklere kıyasla daha kısadır.
- Erkek, biyolojik olarak daha uzun yıllar boyunca evlilik ve çocuk sahibi olma potansiyelini korur.

Bu fitrî farklılık, bazı istisnai durumlarda (örneğin kocası ölmüş veya çocuk doğurma imkânı kalmamış bir kadının, kimsesiz kalmamak ve korunmak amacıyla evli bir erkeğin himayesine girmesi gibi) çok eşliliği makul bir çözüm haline getirebilir.

Özetle: Çok eşlilik, İslam'da normal olan değil, sadece zorunlu durumlarda başvurulabilecek istisnai bir uygulamadır. Asıl olan tek eşliliktir.

4- Keyfî Değil, Ağır Şartlara Bağlı Bir Sorumluluktur

İslam'da çok eşlilik, kişinin arzusuna göre keyfî olarak uygulayabileceği bir hak değil, sıkı kurallara bağlı ağır bir sorumluluktur. Bu kurallar şunlardır:

- **Adalet şartı:** Eşler arasında sevgi, ilgi, zaman ve nafaka gibi konularda tam adalet sağlanmalıdır.
- **Maddî sorumluluk:** Her eşin geçimi, barınması ve diğer ihtiyaçları ayrıca karşılanmalıdır.
- **Eşit muamele zorunluluğu:** Hiçbir eş diğerinden maddî veya manevi anlamda daha az hakka sahip olmamalıdır.
- **Zulme dönüşme durumu:** Eğer çok eşlilik adaletsizliğe veya zulme yol açıyorsa, bu durum harama yaklaşmak anlamına gelir.

Özetle: İslam'da çok eşlilik, bir keyif veya arzu meselesi değildir. Kişiye tanınan bir hak değil, üzerine ağır yükümlülükler yükleyen istisnai bir mesuliyettir.

5- Modern Eleştiriler ve Çifte Standart

Günümüzde İslam'daki çok eşlilik sıklıkla eleştirilmektedir. Ancak bu eleştiriler yapılırken çoğu zaman önemli bir gerçek göz ardı edilir:

- Modern toplumlarda **resmî olarak** tek eşlilik vardır. Yani hukuken bir kişinin sadece bir eşi olabilir.
- Buna rağmen **filiiyatta** -yani gerçek hayatta- özellikle erkekler arasında evlilik dışı, gayrimeşru çoklu ilişkiler oldukça yaygındır.

Yani: İslam: Sınırlı + sorumluluklu + meşru

Modern hayat: Sınırsız + sorumsuz + gayrimeşru

Bu açıdan bakıldığında İslam'ın sistemi kadının haklarını koruyan, onu himaye eden ve ilişkileri hukukî bir zemine oturtan bir çerçeve sunmaktadır. İslam'daki çok eşlilik, sorumlulukları ve sınırları belli olan meşru bir düzenlemeyken; modern toplumlardaki gizli çoklu ilişkiler sorumsuz, sınırsız ve gayrimeşrudur.

6- Peygamber Efendimiz'in (asm) Hayatı: En Büyük Örnek

İslam'da çok eşlilik konusunda en güzel örnek, Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) kendi hayatıdır. O'nun evliliklerine baktığımızda şu çarpıcı tabloyu görürüz:

- **23 yıl boyunca tek eşli yaşamıştır.** Efendimiz, gençlik ve yetişkinlik döneminin neredeyse tamamında sadece Hz. Hatice ile evli kalmıştır.
- Hz. Hatice'nin (**r.anha**) vefatından sonra ise Efendimiz (s.a.v) 4-5 yıl evlenmemiş; yetim çocuklarıyla bizzat ilgilenmiş, adeta hem anne hem baba olmuştur.
- Efendimiz'in diğer evlilikleri **53 yaşından sonra** başlamıştır. Bu yaş, arzuların değil; aklın, hikmetin ve sorumluluğun öne çıktığı bir dönemdir.
- **Sosyal ve siyasi hikmetlere** dayanmaktadır (kabileler arası barışı sağlama, kimsesiz kadınları himaye etme, toplumsal bağları güçlendirme gibi). □Detaylı izah için

7- Kadının Kendini Koruması: Nikâh Şartı ile Tek Eşlilik Garantisi

İslam hukukunda çok eşlilik, erkeğe tanınmış mutlak bir hak değildir. Kadın da bu konuda söz sahibidir. Bunun yolu, nikâh akdi sırasında kadının kendi lehine bir şart koşmasıdır.

- **Nikâhın temel şartı iki tarafın rızasıdır.** Kadın, evlenirken “Kocam başka bir kadınla evlenmeyecek” şartını nikâha koyabilir.
- Bu şart, İslam hukukçularının çoğunluğuna göre **geçerli ve bağlayıcıdır.**
- Eğer erkek bu şarta rağmen başka bir kadınla evlenirse, kadın doğrudan **mahkemeye (hâkime)** başvurarak **boşanma** talep edebilir.

Özet: Kadın, nikâh anında koyacağı basit bir şartla, kocasının çok eşlilik yapmasını engelleyebilir. Bu düzenleme, İslam'ın kadına koruyucu bir hak tanıdığını ve çok eşliliğin keyfî bir uygulama olmadığını gösterir.

NETİCE:

1. **Sınırlama:** Kur'ân, sınırsız çok eşliliği kaldırmış, en fazla dört ile sınırlandırmıştır. Ayet teşvik değil, disiplin getirir.
2. **Tek eşlilik esastır:** Adalet şartı neredeyse imkânsız olduğu için pratikte İslam tek eşliliği esas alır. Çok eşlilik istisnadır.
3. **Ruhsat, teşvik değil:** Savaş sonrası nüfus dengesizliği ve biyolojik gerçeklikler gibi zorunlu durumlar için geçici bir çözümdür.
4. **Ağır sorumluluktur:** Keyfî bir hak değildir; adalet, eşit muamele ve maddî güç şarttır. Zulme dönüşürse harama yaklaşır.
5. **Çifte standart eleştirisi:** Modern toplumda resmî tek eşlilik var ama fiilen sorumsuz, gayrimeşru çoklu ilişkiler yaygındır. İslam'ın sistemi kadını korur.
6. **Peygamber örneği:** Hz. Muhammed (asm) 25 yıl tek eşli yaşamış, diğer evlilikleri dul kadınlarla ve sosyal hikmetlere dayanmaktadır. Şehvet değil, hikmet merkezlidir.
7. **Kadının korunma hakkı:** Kadın, nikâh sırasında “kocam başkasıyla evlenmeyecek” şartı koyabilir. Bu şarta uyulmazsa mahkeme yoluyla boşanabilir.